

*Personalities
in Tanach
E! True Moabite
Story - Ruth*

Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsonline.org

MIDRASH ① מפני כיון לבי (ל:ל)

ומה ענין רות אצל עצרת, שהיא נקראת בעצרת בזמן מתן תורה, ללמדך שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני, וכך הוא אומר (אף) חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים (יהלים כ"ח ו"א). אמרה תורה לפני הקב"ה רבונו של עולם תן חלקי בשבט של עוני, שאם ישירים עוסקין כי יהיו מתגאין, אבל כשהן [עניים הם] מתעסקין בי, ויודעין שהם רעבים, שנאמר ניתן הכלל במרומים [רבים] ועשירים בשפל ישבו (קהלת י"ח).

② הקדמה לדברי מקרא (כ"ו)

א) לפי שכתוב במגילה 'בתחילה קציר שעורים' (סוף א) ו'קציר חטים' (סוף ב), וחג השבועות הוא בימי הקציר, ובפרשת המועדים כתוב: ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך וגו' (ויק' כג כב) מיד אחרי פרשת שתי הלחם שמביאים בשבועות, ומצוות אלה קיים בועז: של תשלו לה מן הצבתים ועובתם ולקטה (רות ב טז), ורות היתה עניה וגורת - לכן קורין רות בו ביום 'הלבוש' חלק אורח-חיים סימן תצד סעיף ב, וראה מחזור ויטרי, אבודרהם, 'המנהיג' הל' סוכה ס' נח ועוד.⁵⁶

ב) עצרת הוא זמן מתן תורתנו ומגילת רות הרי מדברת בהתגירותה של רות וקבלת עול תורה ומצוות על ידה.

ג) המגילה, הנקראת בזמן חג מתן תורתנו, מלמדת 'שלא נתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני' (מדרש ווטא לרות א).

ד) 'לפי שמגילה זו כולה חסד והתורה כולה חסד, שנאמר 'ותורת חסד על לשונה' (מש' לא כו) - והתורה ניתנה בחג השבועות (לקח טוב לרות, בסוף הספר).

ה) ויש אומרים שהטעם הוא משום שדוד נולד וגם נסתלק בעצרת, ומגילת רות היא מגילת היוחסין של דוד.⁵⁷

ו) ויש אומרים שאמירתה בשבועות תוקנה כנגד הקראים והמינים החולקים על תורה שבע"פ, והיא באה לעשות פומבי לה, כי הרי רות - וממילא דוד - הותרו לבוא בקהל אך ורק עפ"י הפירוש שניתן לאיסור של עמוני ומואבי ע"י התורה שבע"פ.⁵⁸

RUTH 2:3 ③ כיון (ז:ז)

א וְלִנְעָמִי מִיַּדע [מִדָּע ק] לַאִשָּׁה אִישׁ גְּבוֹר חַיִּל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ
ב וּשְׁמוֹ בְּעִז: וַתֹּאמֶר רֹת הַמּוֹאֲבִיָּה אֶל־נְעָמִי אֲלֶכֶה־נָּא הַשָּׂדֶה וְאֶלְקָטָה
ג בַּשְּׂבָלִים אַחַר אֲשֶׁר אֲמַצְאֶחֶן בְּעֵינָיו וַתֹּאמֶר לָהּ לְכִי בְּתִי: וַתֵּלֶךְ
ד וַתָּבֹא וַתִּלְקֹט בַּשָּׂדֶה אַחֲרֵי הַקְּצָרִים וַיִּקֶר מַקְרָה חֲלֶקֶת הַשָּׂדֶה לְבְעֹז
ה אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ:

¹ Naomi had a relative through her husband, a man of substance, from the family of Elimelech; his name was Boaz.
² Ruth the Moabite said to Naomi, "Let me go out to the field and glean among the ears of grain behind someone in whose eyes I shall find favor."
She said to her, "Go, my daughter." ³ So she went. She came and gleaned in the field behind the harvesters, and her fate made her happen upon a parcel of land belonging to Boaz, who was of the family of Elimelech.

ק' א' ק

ר' ו' ת

ויספ איוב שאת משלו (כ:סג)
 ויאמר: חיי אל הסיר משפטי ושדי המר נפשי: כי כל עוד נשמתי
 בי ורוח אלוה באפני: אם תדברנה שפתי עולה ולשוני אם יהנה
 רמיה: חלילה לי אם אצדיק אתכם עד אגוע לא אסיר ותמתי ממני:

Job continued declaiming his parable, and said:
 'As God lives, [I swear that] He has removed justice from me, and the
 Almighty has embittered my soul. But as long as my soul is within me and
 the spirit of God is in my nostrils, my lips shall not speak iniquity and my
 tongue shall not utter deceit. Far be it from me — until I perish — to say
 you are right! I will not renounce my [claim of] innocence from myself!

ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר שדי
 לי מאד: אני מלאה הלכתי וריקם השיבני יהוה למה תקראנה לי נעמי
 ויהוה ענה כי ושדי הרע לי:

She said
 to them, "Do not call me Naomi [pleasant one], call me Mara [embittered one], for
 the Almighty has dealt very bitterly with me. I was full when I went away, but
 HASHEM has brought me back empty. Why shall you call me Naomi; HASHEM has
 testified against me, the Almighty has brought misfortune upon me!"

(כ:ק)

וישמעו שלשת רעי איוב את כל הרעה הזאת הבאה עליו ונבאו
 איש ממקמו אליפו התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי וינועדו וחדו
 לבוא לנוד לו ולנחמו: וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירוהו וישאו
 קולם ויבכו ויקרעו איש מעלו ויורקו עפר על ראשיהם השמימה:
 וישבו אתו לארץ שבעת ימים ושבעת לילות ואין דבר אליו דבר כי
 ראו כי גרל הכאב מאד: אחרי כן פתח איוב את פיהו ויקלל את
 יומו:

Job's three friends heard about this total calamity that had befallen him, and
 each one of them came from his place: Eliphaz the Temanite, Bildad the Shuhite
 and Zophar the Naamathite. They gathered together to go and mourn with him
 and comfort him. They raised their eyes from a distance, but did not recognize
 him. They raised their voices and wept, each man rent his coat, and they threw
 dust over their heads toward heaven. They sat with him on the ground for a
 period of seven days and seven nights. No one said a word to him, for they saw
 that his pain was very great. After that, Job opened his mouth and cursed his
 day.

(כ:ל)

ותלכנה שתייהם עד בואנה בית
 לחם ויהי כבואנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת
 עמי:

And it came to pass, when they arrived in Beth-lehem, the entire city was
 tumultuous over them, and the women said, "Could this be Naomi?"

(כ:ל)

אחרית איוב מראשתו ויהי לו ארבעה עשר אלף צאן וששת אלפים
 גמלים ואלף צמד בקר ואלף אתונות: ויהי לו שבענה בנים ושלוש
 בנות:

HASHEM blessed Job's end more than [He had blessed] his beginning. He had
 fourteen thousand sheep, six thousand camels, a thousand pairs of cattle and a
 thousand she-asses. He had seven sons and three daughters.

(כ:ג)

ויקח בעז את רות ותהי
 לו לאשה ונבא אליה ויתן יהוה לה הריון ותלד בן: ותאמרנה הנשים
 אל נעמי ברוך יהוה אשר לא השבית לך גאל היום ויקרא שמו
 בישראל: והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך כי בלתך אשר
 אהבתך ילדתו אשר היא טובה לך משבעה בנים:

And so, Boaz took Ruth and she became his wife; and he came to her.
 HASHEM let her conceive, and she bore a son. And the women said to Naomi,
 "Blessed is HASHEM who has not left you without a redeemer today! May his name
 be famous in Israel. He will become your life-restorer, to sustain your old age;
 for your daughter-in-law, who loves you, has borne him, and she is better to you
 than seven sons."

בגא קרא (כ)

It [the issue of Job's ethnicity] is a matter of Tannaic
 dispute, as it was taught in a Baraisa: רבי אלעזר – JOB
 LIVED IN THE TIME WHEN THE JUDGES JUDGED. FOR
 IT IS STATED that Job told his friends: הן אתם כלכם חיימים –
 BEHOLD, YOU HAVE ALL SEEN what befalls
 a wicked person, WHY THEN DO YOU ACT IN THIS FALSE MANNER?
 Now WHICH GENERATION WAS COMPLETELY
 FALSE, i.e. even the best of them were considered naught?
 I WOULD SAY that THIS IS a
 reference to THE GENERATION WHEN THE JUDGES JUDGED.

(כ:א)

ויהי בימי שפט השופטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם והוה
 לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בנים:

And it happened in the days when the judges judged, that there was a
 famine in the land, and a man went from Beth-lehem in Judah to sojourn in
 the fields of Moab, he, his wife, and his two sons.

1405 (5) איוב (י:ג)

¹⁰ HASHEM returned Job's captivity * after he had prayed for his friend, and HASHEM added on to all that Job had had, until there was double. ¹¹ *

.. ויהיה שב את-שכית [שבות ק] איוב בהתפללו בעד רעהו ויסף יהנה את-כל אשר לאיוב למשנה:

RUTH (6) רות (א:ח)

⁸ Then Naomi said to her two daughters-in-law, "Go, return, each of you to her mother's house. * May HASHEM deal kindly with you, as you have dealt kindly with the dead and with me! ⁹ May HASHEM grant that you may find security, each in the home of her husband."

ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכנה שבנה אשה לבית אמה יעשה [יעש ק] יהיה עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים ועמדי:

(2:11) (7) (ג:יא)

¹¹ Boaz replied and said to her, "I have been fully informed of all that you have done for your mother-in-law after the death of your husband — how you left your father and mother and the land of your birth and went to a people you had not known yesterday or earlier. ¹² May HASHEM reward your deed, and may your payment be full from HASHEM, the God of Israel, under Whose wings you have come to seek refuge."

ויען בעו ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את-חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביר ואמר וארץ מולדתך ותלכי אל-עם אשר לא-ידעת תמול שלשום: ישלם יהיה פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה אלהי ישראל אשר-באת לחסות תחת-כנפיו:

(2:20) (8) (ג:כ)

²⁰ Naomi said to her daughter-in-law, "Blessed is he to HASHEM, Who has not failed in His kindness to the living or to the dead! Naomi then said to her, "The man is closely related to us; he is one of our redeeming kinsmen."

ותאמר נעמי לכלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא-עזב חסדו את החיים ואת המתים ותאמר לה נעמי קרוב לנו האיש מגאלנו הוא:

(3:1) (9) (א:ג)

¹ Naomi, her mother-in-law, said to her, "My daughter, I must seek security for you, that it may go well with you. ² Now, Boaz, our relative, with whose maidens you have been, will be winnowing barley tonight on the threshing floor. ³ Therefore, bathe and anoint yourself, don your finery, and go down to the threshing floor, but do not make yourself known to the man until he has finished eating and drinking. ⁴ And when he lies down, note the place where he lies, and go over, uncover his feet, and lie down. He will tell you what you are to do." ⁵ She replied "All that you say to me * I will do."

ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש-לך מנוח אשר ייטב-לך: ועתה הלא בעו מדעתנו אשר היית את-נערותיו הנה-הוא ורה את-גרון השערים הלילה: ורחצת ונסכת ושמת שמלתך [שמלתך ק] עליך וירדתי [ויירדת ק] הגרון אל-תודעי לאיש עד כלתו לאכל ולשתות: ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב-שם ובאת וגלית מרגלותיו וישכבתי [ושכבת ק] והוא יגיד לך את אשר תעשיו:

(3:10) (10) (ג:י)

¹⁰ And he said, "You are blessed of HASHEM, my daughter; you have made your latest act of kindness greater than the first, in that you have not gone after the younger men, be they poor or rich. ¹¹ And now, my daughter, do not fear; whatever you say, I will do for you; for all the men in the gate of my people know that you are a worthy woman. ¹²

.. ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן-הראשון לבלתי-לכת אחרי הבחורים אם-ידל ואם-עשיר: ועתה בתי אל-תיראי כל אשר-תאמרי אעשה-לך כי יודע כל-שער עמי כי אשת חיל את:

(4:6) (11) (ג:יג)

⁹ And Boaz said to the elders, and to all the people, "You are witness this day that I have bought all that was Elimelech's and all that was Chilion's and Mahlon's from the hand of Naomi. ¹⁰ And, what is more, I have also acquired Ruth the Moabite, the wife of Mahlon, as my wife, * to perpetuate the name of the deceased on his inheritance, that the name of the deceased not be cut off from among his brethren, and from the gate of his place. You are witnesses today."

ותאמר בעו: ולקנים וכל-העם עדים אתם היום כי קניתי את-כל אשר לאלימלך ואת כל-אשר לכליון ומחלון מיד נעמי: וגם את-רות המאביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם-המת על-נחלתו ולא-יכרת שם-המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום:

תהילים (כ:ט) (12) TEHILLAM

¹ **A** maskil by Ethan * the Ezrahite. ² Of HASHEM's kindness I will sing forever, I will make Your faithfulness known to every generation with my mouth. ³ For I said, "Forever will [Your] kindness be built; the heavens, You establish Your faithfulness in them"

משכיל לאיתן האזרחי: חסדי יהוה עולם אשירה לדר ודר | אודיע
אמונתך בפי: כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים | תכן אמונתך בהם:

תהילים (כ:ח) (13) TEHILLAM

⁶ Yet, You have made him but slightly less than the angels, and crowned him with soul and splendor. ⁷ You give him dominion over Your handiwork, You placed everything under his feet: ⁸ sheep and cattle, all of them, even the beasts of the field; ⁹ the birds of the sky and the fish of the sea; for [man] even traverses the lanes of the sea. ¹⁰ HASHEM, our Master, how mighty is Your Name throughout the earth!

ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר העטרהו: תמשילהו
במעשי ידיו: כל שתה תחת רגליו: צנה ואלפים כלם וגם בהמות שרי:
צפור שמים ודגי הים עבר ארחות ימים: יהוה ארנינו מה אדיר שמך
בכל הארץ:

מדרש (14) MIDRASH נפול ורג רוג (כ:כ)

אמר רבי ברכיה כן דרשו שני

גדולי עולם רבי אליעזר ורבי יהושע רבי אליעזר אומר
בעז עשה את שלו ורות עשתה את שלה ונעמי עשתה את
שלה אמר הקדוש ברוך הוא אף אני אעשה את שלי.

R. Berekiah said: Thus did these great men, R. Eliezer and R. Joshua, expound. R. Eliezer said: Boaz played his part, and Ruth played hers, and Naomi played hers, whereupon the Holy One, blessed be He, said, 'I too must play Mine.'

רוט (4:13) (15) RUTH (4:13)

ניקח בעז את רות ותהי

לו לאשה ויבא אליה יוחן יהנה לה הריון ותלד בן

¹³ And so, Boaz took Ruth and she became his wife; and he came to her. HASHEM let her conceive, and she bore a son. ¹⁴ ^

מדרש (16) MIDRASH רוג רגה (ד:טו)

אמר רבי זעירא
מגלה זו אין בה לא טמאה ולא תורה ולא אסור ולא
התר ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים.

R. Ze'ira said: This scroll [of Ruth] tells us nothing either of cleanliness or of uncleanness, either of prohibition or permission. For what purpose then was it written? To teach how great is the reward of those who do deeds of kindness.

MIDRASH (17) ויקרא ובה (2:6)

דאמר רבי ישמעאל בר רב נחמן עשרים וששה דורות קדמה דרך ארץ את התורה הלא הוא דכתיב (בראשית ג. כד) 'לשמר את דרך עץ החיים' דרך זה דרך ארץ ואחר כך 'עץ החיים' זו תורה

For R. Samuel b.

Nahman said: [The duty of] *derek-erez* preceded the Torah by twenty-six generations.⁶ This is [implied in] what is written, *To keep the way to the tree of life* (Gen. III, 24). [First Scripture mentions] the way (*derek*) which means *derek-erez*, and afterwards [does it mention] 'The tree of life', which means the Torah.

MICHA (6:8) (18) מיכה (6:8)

הגיד לך אדם

⁶ He has told you, O man, what is good! * What does HASHEM require of you but to do justice, to love kindness and to walk humbly with your God?

מה טוב ומה יהוה דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד ורחיצת לכת עם אלקיך: *

KUZARI (19) (20-21) קוזרי

47 The Kuzari said "When coupled with righteous conduct, yes! I've even read this in your Torah, as it says, 'What does the Lord your God ask of you except to fear Him,'²⁶⁶ and it says, 'What does God request from you except to execute justice and love truth [and walk humbly with your God]?'²⁶⁷ There are many more similar citations "

48 [1] The Rabbi said "These and others like them are the rational laws. They are prerequisites—inherently and sequentially—to the Divine Torah. One cannot maintain any community of people without these laws. Even a community of robbers cannot exist without equity amongst themselves; if not, their association could not continue

[2] "[To answer your question, as to why, then, does Scripture seem to say that the rational laws are all that matter] When Israel began to rebel and become lax in their rational and civil laws—without which a community cannot survive, just as an individual cannot survive without natural activities such as eating and drinking, moving and resting, sleeping and waking—and they instead emphasized the sacrificial services and other Divinely prescribed commandments, [the prophet proclaimed that] he would be satisfied with less. He was saying, 'If only you would observe those fundamental laws that even the lowliest of communities keep, such as upholding justice and the welfare of the community, and acknowledging God's gifts to you.' For how can one who does not uphold these essentials uphold sacrifices, the Sabbath, circumcision, and the like? These are laws that one's intellect neither obligates nor renounces. They are the laws that distinguish the Jewish people, in that they are in addition to the rational laws, and it was through this distinction that they achieved the advantage of Divinity.

[3] "But [because of their depraved state], they did not understand why they had been charged with these specific laws, just as they did not understand how God's Glory settled amongst them, how the fire of God came down to their sacrifices, how they could hear God's words, or how all the miracles that they experienced happened—things one would not believe if not for the irrefutable public spectacles and eye-witness accounts

[4] "This is why they were told, 'And what does God request from you?'²⁶⁸ and 'Add your burnt-offerings to your peace-offerings,'²⁶⁹ and

other similar statements [This must be the correct interpretation, for] is it possible for a Jew to uphold justice and love truth alone, while abandoning circumcision, Sabbath, laws of Passover, and so forth, and still be spiritually successful?"

ועיין עוד ותמצא
 בחבור עין יעקב בהקדמת הכותב שמצא בחבור
 מדרש אחד וז"ל, בן זומא אומר מצינו פסוק
 כולל יותר והוא שמע ישראל וגו'. בן ננס אומר
 מצינו פסוק כולל יותר והוא ואהבת לרעך כמוך.
 שמעון בן פוי אומר מצינו פסוק כולל יותר הוא
 את הכבש האחד תעשה בבוקר וגו'. עמד ר' פלוני
 על רגליו ואמר הלכה כבן פוי דכתיב ככל אשר
 אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו'. ופי'
 מדרש זה כי מ"ד שמע ישראל ה' אלהינו ה'
 אחד כלל גדול, ר"ל פסוק שמע ישראל על יד
 מצוה זאת הוא הדבוק בו ית' לגמרי ובפרט בתיבת
 אחד וכמו שהתבאר למעלה בגתיב התפלה ע"ש,
 וכמו שכתוב אחר זה ואהבת את ה' אלהיך בכל
 לבבך ובודאי האהבה הוא הדבוק בו יתב' לגמרי
 כדכתיב לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו, ולכך
 שמע ישראל הוא כלל גדול בתורה ושאר המצות
 אינם רק פירוש באיזה ענין יהיה לאדם הדביקות
 הגמור, וזה כאשר הוא שומר התורה וכל המצות
 הם הכנה אל הדבוק הזה, ובמצות שמע ישראל
 הוא עצם הדבוק הזה, ואמר בן ננס ואהבת לרעך
 כמוך הוא כלל גדול יותר, וזה כמו שאמרנו כי
 זה שהוא אוהב רעהו כמותו לגמרי דבר זה מצד
 שהוא אדם בשלימות וזה כאשר יש לו צלם אלהים
 בשלימות, ודבר זה הוא על ידי מצות התורה שהם
 רמ"ח והם משלימים צלם האדם ואו אוהב לריעו
 כמותו לגמרי, מפני כי רעהו ג"כ נברא בצלם
 אלהים וצלם אחד להם כך פירוש זה. מכל מקום
 נוכל לפרש ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול
 בתורה כמו שפירש רש"י, וכך יש לפרש הגמרא
 ג"כ כי כאשר מה דסני ליה אינו עושה לחבירו
 כל שכן וקל וחומר שאינו עושה למי שבראו
 מה שהוא שנאו לו יתב' וזהו כל התורה, ועוד
 דודאי שנאו לחבירו כאשר עובר מצות הש"י
 ולכך אמר ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול
 בתורה, כי כמו שאינו עושה לעצמו דבר שהוא
 שנאו לעצמו כך לא יעשה לחבירו דבר שנאו,
 ובודאי שנאו לחבירו שיעשה האדם דבר נגד
 הש"י, אך לשון התלמוד שאמר מה דסני עלך
 לחברך לא תעביד לא משמע פירוש זה, ועוד

קשיא לי למה לא אמר בגמרא מה שהוא שנאו
 אל אלהיך לא תעשה ובודאי כל העבירות שנאים
 אל הש"י, וכן לר' עקיבא דאמר ואהבת לרעך
 כמוך זה כלל גדול בתורה למה לא אמר ואהבת
 את ה' אלהיך הוא כלל גדול בתורה כי מי שהוא
 אוהב הש"י בודאי אינו עובר את דבריו, ומכל
 מקום אין זה קשיא כל כך דלא ידעינן איזה דבר
 שנאו אל הש"י וא"כ לא למדו כל התורה על
 רגל אחד, אבל אדם יודע מה שהוא שנאו לו
 וזה לא יעשה לחבירו, אבל מכל מקום הוי מצי
 למימר ואידך הוי פירושו דבלאו הכי צריך לומר
 כך, ולפי מה שאמרנו לא קשיא, כי לא בא לומר
 רק כי מה הוא שלימותו של אדם ועל זה אמר
 כי שלימותו האחרונה מה שנברא האדם בצלם
 אלהים והוא מעלתו העליונה, ומעלה זאת יש לו
 כאשר אוהב את חבירו כמותו מטעם אשר התבאר,
 ושיהיה אוהב את חבירו כמותו דבר זה אי אפשר
 רק כאשר יש לו מעלת הצלם לגמרי, ודבר זה
 אינו רק כאשר יש לו התורה שהם רמ"ח מצות
 עשה שהם צלם האדם, ואל יקשה לך הרי דרש
 ר' עקיבא וחי אחיך עמך חייך קודמין לחיי חברך
 ואיך יהיה מקיים ואהבת לרעך כמוך, כי דבר
 זה ענין אחר, דלענין חיינו בודאי חיינו קודמים,
 רק לענין האהבה שיהיה אוהב אותו בזה יהיה
 אוהבו כמותו, ומה שאמר בן פוי את הכבש האחד
 תעשה בבקר הוא כלל גדול בתורה יותר, רצה
 לומר מה שהאדם עובד הש"י בתמידות הגמור
 והוא עבדו, וכמו שהעבד לא סר עבודתו מן אדון
 שלו רק הוא עובדו תמיד, ולכך אמר את הכבש
 האחד תעשה בבוקר וגו' שזה נאמר על קרבן
 תמיד שחר וערב דבר זה הכלל בתורה, שתכלית
 המכוון שיהיה האדם עבד להקב"ה וכל שאר
 התורה פירושא שע"י המצות הוא עובד את בוראו
 לגמרי, ואמר דהלכה כבן פוי משום דכתיב ככל
 אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת
 תבנית כל כליו וכן תעשו, ומדשנה הכתוב לומר
 וכן תעשו וכבר הזהיר לפני זה על עשיית המשכן,
 וכפל אזהרה הזאת מפני כי דבר זה הוא כלל גדול
 בתורה הוא העבודה ולכך שנה בו לומר וכן תעשו
 לחוק הדבר ביותר, כי צוואת המשכן הוא על
 העבודה, ומ"מ התבאר לך בדברים אלו אשר
 אמרנו כמה גדול הוא אהבת חבירו שהוא כלל גדול
 בתורה.

20
 מה ר"ס
 (תיב אגית הרי"ע
 פרק א')

ויען בעז ויאמר לה הגד הגד
 לי כל אשר עשית את חמותך אחרי
 מות אישך ותעזבי אבך ואמך וארץ
 מולדתך ותלכי אל עם אשר לא
 ידעת תמול שלשום: יי שלם יהוה
 פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם

(יא) ואתיב
 בעז ויאמר לה אתחואה
 אתחוא לי על מימר חכימיא
 דכד גור יי לא גור על
 נוקביא אלהן על גובריא
 ואתאמר עלי בנבואה
 דעתידין למיפק מנך מלכין
 ונביאין בגין טבותא דעבדת

עם חמותיך דפרנסת יתה בתר דמית בעליך ושקנת דחלתיך ועמיד אבך ואימך וארעא דילדותיך ואזלת
 לטחורית ולאחרת רוי טת דלס עשתימית ליה אטחאלו ומהדאורי.

21
 גי' א
 ר"ס ז' י"א